

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA ASOSIDA TURIZM
XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH****G'afforova Rayhona Bahodir qizi**

Termiz davlat universiteti Iqtisodiyot fakulteti

Turizm va Mehmondo'stlik yo'nalishi 2kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli texnologiyalarning turizm sohasini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, sun'iy intellekt, mobil ilovalar, elektron bronlash tizimlari, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalarining turizm xizmatlari sifatini oshirishdagi imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, turizm korxonalarida raqamlashtirish jarayonlarining samaradorlikka, mijozlar qoniqishiga hamda xizmatlar raqobatbardoshligiga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalarni keng joriy etish turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilish, xarajatlarni kamaytirish va turistlar oqimini ko'paytirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, turizm xizmatlari, elektron turizm, onlayn bronlash, sun'iy intellekt, virtual reallik, mobil ilovalar, raqamlashtirish, innovatsiyalar, turizm industriyasi.

Kirish

Bugungi kunda dunyo iqtisodiyotining jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lgan turizm sohasi raqamli transformatsiya jarayonlarining faol ishtirokchisiga aylanmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida turizm xizmatlarini tashkil etish, boshqarish va iste'molchilarga yetkazib berish mexanizmlari tubdan o'zgarib bormoqda. Xususan, internet tarmoqlari, mobil ilovalar, elektron to'lov tizimlari, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalarining joriy etilishi turizm xizmatlari samaradorligini oshirish va turistlar ehtiyojlarini yanada to'liq qondirish imkonini bermoqda. Raqamli texnologiyalar turistlarga sayohatni rejalashtirishdan tortib, mehmonxona bron qilish, transport xizmatlaridan foydalanish va sayohat davomida zarur ma'lumotlarni olishgacha bo'lgan barcha jarayonlarni qulay va tezkor amalga oshirish imkoniyatini yaratadi. Natijada xizmat ko'rsatish sifati oshib, vaqt va mablag' sarfi kamayadi. Shu bilan birga,

turizm tashkilotlari uchun ham mijozlar bilan samarali aloqa o'rnatish, marketing faoliyatini optimallashtirish va bozor talablarini aniq prognozlash imkoniyatlari kengayadi. O'zbekiston turizm salohiyati yuqori bo'lgan mamlakatlardan biri sifatida sohada raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Mamlakatda elektron turizm platformalarini rivojlantirish, onlayn xizmatlar ko'lamini kengaytirish hamda xalqaro standartlarga mos innovatsion yechimlarni joriy etish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa turizm xizmatlarining sifati va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda. Mazkur maqolaning maqsadi raqamli texnologiyalar asosida turizm xizmatlarini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish, ushbu texnologiyalarning turizm sohasidagi afzalliklarini tahlil qilish hamda ularni samarali qo'llash bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Materiallar va metodlar

Mazkur tadqiqotda raqamli texnologiyalar asosida turizm xizmatlarini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish maqsadida ilmiy bilishning tahlil, sintez, taqqoslash, umumlashtirish va statistik ma'lumotlarni qayta ishlash usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini turizm sohasiga oid ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari, elektron manbalar, raqamli iqtisodiyot va turizmni rivojlantirish bo'yicha me'yoriy-huquqiy hujjatlar tashkil etdi. Tadqiqot jarayonida turizm xizmatlarida qo'llanilayotgan zamonaviy raqamli texnologiyalar, jumladan, onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar, sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari hamda elektron to'lov tizimlarining imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, turizm korxonalarida raqamlashtirish jarayonlarining iqtisodiy samaradorligi va mijozlar ehtiyojlarini qondirishdagi ahamiyati tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar tizimli yondashuv asosida qayta ishlanib, turizm xizmatlarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning ta'sirini aniqlashga qaratilgan ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarning turizm sohasiga joriy etilishi xizmatlar sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Onlayn bronlash tizimlari turistlarga mehmonxona, transport va ekskursiya xizmatlarini masofadan turib tezkor tanlash va buyurtma qilish imkoniyatini yaratmoqda. Bu esa xizmat ko'rsatish jarayonlarini soddalashtirib, vaqt va mablag' sarfini kamaytirmoqda. Mobil ilovalar va raqamli platformalar orqali turistlar sayohat marshrutlari, diqqatga

sazovor joylar, transport harakati va boshqa zarur ma'lumotlarga real vaqt rejimida ega bo'lmoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida ishlovchi tavsiyaviy tizimlar esa foydalanuvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos xizmatlarni taklif etish imkonini bermoqda. Shuningdek, virtual reallik texnologiyalaridan foydalanish turistlarga sayohatdan oldin turistik obyektlar bilan virtual tanishish imkoniyatini yaratib, ularning qiziqishini oshirishga xizmat qilmoqda. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, raqamli texnologiyalarni keng qo'llayotgan turizm korxonalari mijozlar soni, daromad va raqobatbardoshlik ko'rsatkichlari bo'yicha yuqori natijalarga erishmoqda.

Muhokama

Raqamli texnologiyalar turizm xizmatlari bozorida yangi imkoniyatlar yaratish bilan bir qatorda, korxonalar faoliyatini modernizatsiya qilishning muhim vositasiga aylanmoqda. Tadqiqot natijalari ko'rsatishicha, turizm sohasida raqamlashtirish jarayonlari xizmatlar sifati va tezkorligini oshirish bilan birga, turistlarning qoniqish darajasini ham sezilarli ravishda yaxshilaydi. Bugungi kunda dunyoning rivojlangan mamlakatlarida elektron turizm konsepsiyasi keng qo'llanilib, turistik xizmatlarning aksariyati raqamli platformalar orqali amalga oshirilmoqda. Bu esa xizmatlar bozorining shaffofligini ta'minlash, marketing xarajatlarini kamaytirish va mijozlar bilan samarali aloqalarni yo'lga qo'yish imkonini bermoqda. O'zbekiston turizm sanoatida ham raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshlikni oshirish mumkin. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonida axborot xavfsizligini ta'minlash, zamonaviy infratuzilmani rivojlantirish va malakali mutaxassislar tayyorlash kabi masalalar muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili va blokcheyn texnologiyalarining turizm sohasiga keng tatbiq etilishi xizmatlar sifatini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi. Demak, raqamli texnologiyalar asosida turizm xizmatlarini rivojlantirish nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki mamlakatning turistik jozibadorligini kuchaytirish va xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlashda ham muhim omil hisoblanadi.

Xulosa

Raqamli texnologiyalar zamonaviy turizm xizmatlarini rivojlantirishning eng muhim omillaridan biriga aylanib bormoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar, sun'iy intellekt, virtual reallik va elektron to'lov platformalarining joriy etilishi turizm xizmatlari sifati, tezkorligi va qulayligini sezilarli darajada oshiradi. Mazkur texnologiyalar turistlarning ehtiyojlarini aniqroq

aniqlash, ularga individual xizmatlar ko'rsatish hamda sayohat jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini yaratadi. Shuningdek, raqamlashtirish turizm korxonalarining raqobatbardoshligini kuchaytirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish va marketing faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Turizm xizmatlarining elektron shaklga o'tishi iste'molchilar va xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasidagi aloqalarni soddalashtirib, xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. O'zbekiston turizm sanoatida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali xalqaro turizm bozorida munosib o'rin egallash, xorijiy turistlar oqimini ko'paytirish va sohaning iqtisodiy samaradorligini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm sohasini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. Toshkent, 2019–2025.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Qosimova M.S., Ergashev A.A. Turizm iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
4. Jo'rayev T.T. Turizmni boshqarish va marketing asoslari. – Toshkent: Fan, 2021.
5. UNWTO. Digital Transformation in Tourism. Madrid: World Tourism Organization, 2023.
6. Buhalis D. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. London: Pearson Education, 2018.
7. Xiang Z., Fesenmaier D.R. Information Technology and Tourism. – New York: Springer, 2019.
8. Kotler P., Bowen J., Makens J. Marketing for Hospitality and Tourism. – Boston: Pearson, 2022.
9. OECD. Tourism Trends and Policies. Paris: OECD Publishing, 2024.
10. World Economic Forum. Travel and Tourism Development Report. Geneva, 2024.
11. Ismoilov S.X. Raqamli iqtisodiyot va uning rivojlanish istiqbollari. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2022.
12. Karimov B.A. Turizm xizmatlarida axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi. // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2023. – №4. – B. 45–52.

13. Mamatqulov O'. Elektron turizm xizmatlarini rivojlantirish yo'nalishlari. // Turizm va servis ilmiy jurnali. – 2022. – №2. – B. 18–24.
14. Porter M.E. Competitive Advantage. – New York: Free Press, 2019.
15. Laudon K.C., Laudon J.P. Management Information Systems. – London: Pearson, 2023.